

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

Сурмяка Юрія Романовича

на дисертаційну роботу Ільчишина Ярослава Васильовича на тему
**«Організаційно-педагогічні умови виховання професійного обов'язку
майбутніх фахівців цивільного захисту»**,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі
спеціальності 13.00.07 – теорія та методика виховання

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Сучасні процеси реформування національної системи освіти спрямовані на пошук ефективних шляхів підвищення якості професійної підготовки фахівців для різних галузей народного господарства, науки, освіти. Це стосується і професійної підготовки майбутніх рятувальників.

Як зазначає автор дослідження, «процес виховання майбутніх фахівців цивільного захисту є складною динамічною системою, напрямками вивчення якої є: стратегії та концепції виховання і технології їх реалізації, виховання як специфічний вид педагогічної діяльності, вимоги до учасників виховного процесу, формування професійних цінностей, виховання моральних якостей та розкриття творчих можливостей майбутнього фахівця, підвищення ефективності виховних заходів» (с.38). З огляду на зазначене та відповідно до тенденцій розвитку суспільства, зважаючи на нерозробленість даної проблеми в теорії та методиці виховання, можна стверджувати, що дисертаційне дослідження, виконане Я.В.Ільчишиним, є актуальним та перспективним.

Сьогодні існує нагальна потреба в обґрунтуванні теоретичних засад виховання майбутніх фахівців цивільного захисту у закладах вищої освіти Державної служби України з надзвичайних ситуацій, що визначило мету дослідження та свідчить про *інноваційний* характер дисертаційної роботи, її *наукову цінність і теоретичну значущість*.

Проведений дисертантом ґрунтовний аналіз теорії та практики дав

змогу з'ясувати, що вирішення існуючих проблем гальмується суперечностями, зокрема необхідністю використання аксіологічних компонентів у професійній діяльності сучасного фахівця цивільного захисту та теоретичною нерозробленістю цієї проблематики у педагогічній науці (с.17). Отже, подана до захисту робота є цілісним дослідженням, аргументація необхідності і доцільності розробки означеної проблеми є достатньою.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідних робіт ДВНЗ “Ужгородський національний університет” “Концептуальні та інституціональні засади єврорегіонального співробітництва України в умовах інтеграційних і глобалізаційних процесів сучасності” (державний реєстраційний номер № 011U005052). Тему дослідження затверджено на засіданні вченої ради ДВНЗ “Ужгородський національний університет” (протокол № 7-2013/2014 від 20.03.2014 р.), узгоджено Міжвідомчою радою з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 4 від 29.04.2014 р.).

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій. Слід зазначити, що актуальність досліджуваної проблеми, її методологічна і теоретична основа одержали в дисертації Я.В.Ільчишина належне обґрунтування, аргументацію і конкретизацію. На основі критичного аналізу теоретичних джерел дисертантом окреслено коло питань, які потребують наукового розв'язання. Коротко, чітко й лаконічно сформульовано об'єкт, предмет, мету, конкретні завдання дослідження.

Дисертант уміло використав різноманітні методи наукового пошуку, а саме: *теоретичні* (вивчення філософської, спеціальної, психологічної та педагогічної літератури) – для визначення теоретико-методологічних засад дослідження й обґрунтування основних теоретичних положень і визначення шляхів вирішення проблеми; *емпіричні* (педагогічне спостереження, аналіз результатів діяльності, бесіди, анкетування,

експертні оцінки, тестування, інтерв'ювання, ранжування) – для визначення рівня вихованості; педагогічний експеримент – для здійснення перевірки ефективності моделі та дієвості організаційно-педагогічних умов; статистична обробка експериментальних даних для опрацювання й узагальнення результатів експериментальної роботи, визначення їх достовірності. З метою дослідження особистісних якостей майбутніх фахівців цивільного захисту використані такі діагностичні методики: констатувальний експеримент – Томаса (конфліктність), Леонгарда (відповідальність), МЛО-АМ (адаптивність); формувальний – Хоббала (соціальний контакт), Басса-Дарки (відповідальна поведінка), Орела (агресія).

Основні положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, їх новизна. Використання значного методологічного інструментарію дослідження дозволило дисертанту вирішити поставлені завдання і сформулювати обґрунтовані висновки, зокрема: визначено сутність і особливості професійного обов'язку: «професійний обов'язок майбутнього фахівця цивільного захисту – це його потреба та готовність працювати у галузі, виконувати завдання цивільного захисту»; обґрунтовано процесуальні аспекти виховання професійного обов'язку майбутніх фахівців цивільного захисту у закладах вищої освіти; визначені основні компоненти виховання професійного обов'язку майбутніх фахівців цивільного захисту, якими стали мотиваційно-стимулюючий, когнітивно-ціннісний, морально-поведінковий; сформульовано критерії готовності до виконання професійного обов'язку майбутніх фахівців цивільного захисту; визначено три рівні готовності до виконання професійного обов'язку: низький, середній, високий. У висновках роботи автор наголошує, що у процесі наукового пошуку теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови виховання професійного обов'язку майбутніх фахівців цивільного захисту, а саме: створення мотиваційно-стимулювального освітньо-виховного середовища, що

передбачає моніторинг якості виховання професійного обов'язку; поєднання традиційних та інноваційних форм і методів виховання професійного обов'язку; забезпечення ефективної педагогічної взаємодії у системі «викладач/командир) - курсант» з урахуванням особистісних якостей учасників; організації позанавчальної виховної діяльності шляхом систематизації самовиховної роботи курсантів.

Розроблена модель виховання професійного обов'язку майбутніх фахівців цивільного захисту, що охоплює: мету, компоненти, організаційно-педагогічні умови; підходи, принципи, зміст, форми, методи виховного впливу. Апробація моделі довела свою ефективність та позитивний вплив запропонованих організаційно-педагогічних умов на виховання професійного обов'язку майбутніх фахівців цивільного захисту.

За результатами дослідження запропоновано змістово-методичне забезпечення процесу виховання професійного обов'язку майбутніх фахівців цивільного захисту. Воно реалізується шляхом проведення спеціально організованих виховних заходів; активізації позааудиторної діяльності курсантів і студентів; використання ефективних форм і методів виховання професійного обов'язку, педагогічної підготовки керівного складу до виховної діяльності.

У дисертаційній роботі ретельно проаналізована та структурована джерельна база (перелік використаних джерел складає 224 найменувань, з них 11 – іноземними мовами), уможливили здійснення обґрунтування теоретичних засад (принципів, підходів) та визначення особливостей виховання професійного обов'язку майбутніх фахівців цивільного захисту.

Реалізація наукового пошуку відображена у науковій новизні дослідження. Характеризуючи дисертаційну роботу Я.В.Ільчишина з позицій вперше отриманих найбільш суттєвих наукових результатів, **відзначимо**, що таким є обґрунтування організаційно-педагогічних умов виховання професійного обов'язку майбутніх фахівців цивільного захисту на основі виокремлених принципів, підходів і виявлених особливостей.

У цілому зміст рецензованої дисертації свідчить про значний обсяг проведеної дослідницької роботи дисертантом.

Теоретичне та практичне значення дослідження визначається тим, що розроблено змістово-методичне забезпечення процесу виховання професійного обов'язку майбутніх фахівців цивільного захисту, методичні рекомендації з практичного курсу «Виховання професійних якостей майбутніх фахівців цивільного захисту в умовах позааудиторної діяльності» для організації виховного процесу курсантів і студентів, «Педагогічна підготовка керівного складу до виховної діяльності» для викладачів (командирів) і кураторів груп.

Результати дослідження впроваджено в навчально-виховний процес Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (акт про впровадження результатів № 02192/2 від 04.11.2016 р.), Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського (довідка № 101-10/1121 від 25.07.2016 р.), Науково-методичного центру навчальних закладів сфери цивільного захисту (акт про впровадження результатів № 152 від 07.06.2016 р.); Державного закладу вищої освіти «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури» (акт про впровадження результатів № 37-13-92 від 07.11.2016 р.), Вищого професійного училища Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (м. Вінниця) (довідка №112 від 09.02.2017 р.)

Дослідження Я.В. Ільчишина цікаве й оригінальне за своїм змістом і структурою.

У *першому* розділі викладено результати аналізу виховання професійного обов'язку майбутніх фахівців цивільного захисту як педагогічної проблеми, з'ясовано сутність та особливості виховання професійного обов'язку майбутніх фахівців цивільного захисту, досліджено психолого-педагогічні підходи до виховання професійного обов'язку майбутніх фахівців цивільного захисту.

Автор аналізує сутність основних понять дослідження:

«професійний обов'язок майбутніх фахівців цивільного захисту» (с.53) та «готовність майбутніх фахівців цивільного захисту до виконання професійного обов'язку» (с.60), компоненти виховання професійного обов'язку, критерії та рівні сформованості готовності майбутніх фахівців цивільного захисту до виконання професійного обов'язку (с.61).

Другий розділ присвячено розкриттю та обґрунтуванню організаційно-педагогічних умов виховання професійного обов'язку, розроблено модель (п.2.2) та методики виховання професійного обов'язку майбутніх фахівців цивільного захисту (п.2.3). Привертають до себе увагу досконало описані методики виховання професійного обов'язку майбутніх фахівців цивільного захисту.

У *третьому* розділі дослідник подає організацію та результати педагогічного експерименту. Визначено показники критеріїв готовності до виконання професійного обов'язку. Слід відзначити чіткість і логічність схеми організації дослідження, у якій співвіднесені етапи, завдання та методи дослідження.

Повнота викладу наукових результатів: результати дослідження відображені у 17 наукових публікаціях (14 одноосібних), з яких 6 відображають основні наукові результати дисертації, 9 – апробаційного характеру, 2 – додатково відображають наукові результати дисертації.

В опублікованих за темою дисертації працях послідовно і достатньо повно викладено ключові наукові положення роботи, висновки та рекомендації. Незаперечною цінністю виконаної роботи є 11 додатків на 46 сторінках, які гармонійно доповнюють текст дисертації анкетами, узагальненими та розробленими автором матеріалами. Зазначені додатки покращують сприйняття матеріалу, наведеного у тексті дисертації.

Автореферат повністю відображає зміст і основні результати дослідження та достатньо повно висвітлює основні наукові, теоретичні і практичні здобутки дослідника. Загальні висновки дослідження, висновки до розділів повною мірою відображають його завдання, чітко

сформульовані, несуть конкретне смислове навантаження, забезпечують цілісність дослідження.

Дискусійні положення та зауваження по змісту дисертації.

Поряд із незаперечною теоретичною та практичною цінністю дисертаційної роботи Я.В. Ільчишина вважаємо за доцільне звернути увагу на певні недоліки та висловити деякі побажання.

1. У роботі коротко зазначені суперечності, які мають місце у підготовці фахівців цивільного захисту(с.17). На нашу думку, дисертанту необхідно було більш ширше охарактеризувати існуючі суперечності та виділити серед них головні та побічні.

2. У меті роботи визначено теоретичну та експериментальну складову. На методичній складовій наголосу не зроблено, хоча у роботі методична складова займає пріоритетне місце і постійно прослідковується (с.18).

3. На наш погляд, для більш повного розуміння у структурно-організаційній моделі виховання професійного обов'язку майбутніх фахівців цивільного захисту необхідно схематично додати структурні та організаційні компоненти процесу виховання (с.140).

4. Позитивно схвалюючи розроблені в дисертаційній роботі методики процесу виховання майбутніх фахівців цивільного захисту (п.2.3), наголошуємо на тому, що в авторефераті їх також потрібно було коротко описати.

5. Представлені у дисертації додатки безумовно сприяють глибшому розумінню досліджуваної проблеми, однак доречно було б не лише давати на них посилання, а більше уваги приділити їхньому ґрунтовному аналізу при розкритті теми у розділах роботи. Доцільно було б у додатках подати програму розробленого тренінгового курсу: «Я готовий до виконання професійного та службового обов'язку», який дисертант використав у експериментальному дослідженні (с.147).

Дисертація Я.В. Ільчишина є цілісним науковим дослідженням, результатом якого є самостійно отримані науково обґрунтовані положення, що сприятимуть вихованню професійного обов'язку майбутніх фахівців цивільного захисту.

Загальний висновок

Аналіз дисертаційної роботи, автореферату та опублікованих наукових праць з проблеми дослідження дає підставу зробити такий **висновок**: дисертація «Організаційно-педагогічні умови виховання професійного обов'язку майбутніх фахівців цивільного захисту» за актуальністю та змістом, обсягом і якістю оформлення, повнотою викладу її основних результатів у публікаціях повністю відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України до кандидатських дисертацій та пп. 9, 11, 12, 13, 15 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567, а її автор – **Ільчишин Ярослав Васильович** – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент, професор
кафедри фундаментальної та гуманітарної підготовки

Прикарпатського інституту імені Михайла Грушевського
Міжрегіональної академії управління персоналом

Ю.Р.Сурмяк

Підпис Ю.Р. Сурмяка засвідчує:

Директор Прикарпатського
інституту імені Михайла Грушевського
професор

А.М. Ахек'ян

« ____ » _____ 2018 року.